

BUITEN

4^E JAARGANG N^O. 21.

ZATERDAG 21 MEI 1910.

Foto Aug. F. W. Vegt.

BIJ DE RUÏNE VAN MEERUM (L.)

Schubel sc.

INHOUD:

BIJ DE RUÏNE VAN MEERUM (L.), ILLUSTRATIE . . .	BLZ. 241
OVERZICHT VAN DE WEEK.	242
INSECTEN EN BESCHAVING, NAAR HET ENGELSCHE, VAN H. C. MC. COOK	242
DE DUNO, DOOR R—L., GEÏLLUSTREERD.	BLZ. 244—247
EEN GEVAARLIJKE REIS DOOR DE WOLKEN, DOOR C. VAN BLOMBERGEN (VERVOLG)	245
BATAVIASCHES FRUCHTEN: DOERIAN, GEÏLLUSTREERD . . .	247
FLEUR DE MAI, DOOR THEODORE BOTREL. (GEDICHT) . . .	249
ZESPOOTIGE ROOVERS, DOOR P. FRANSEN JZ., GEÏLL. . . .	249
AAN HÉLÈNE (GEDICHT), DOOR G. DE GRAAF.	249
OISTERWIJK, DOOR V. O., GEÏLLUSTREERD	250
IETS OVER DEN FITIS (PHYLLOSCOPUS TROCHILUS L.) EN DEN DRAAIHALS (IYNX TORQUILLA L.)	251
BOEGINESCHE SPORT, DOOR J. G. SINIA, GEÏLLUSTR. . . .	252

BERICHTEN VAN REDACTIE EN UITGEVERS.

Alle kopij ook die met illustraties, zoomede afzonderlijke illustraties (fotografieën, teekeningen, enz.), gelieve men te zenden aan de redactie, Rokin 74—76, Amsterdam. Duidelijke naam en adresvermelding wordt verzocht ook achter op de foto's.

De uitgevers verzoeken beleefdelyk dit blad te noemen als men naar aanleiding van eene advertentie, een aanvraag of een bestelling aan een adverteerder doet.

Het auteursrecht voor den inhoud van dit blad wordt verzekerd overeenkomstig de Wet van 28 Juni 1881, Stbl. No. 214.

OVERZICHT VAN DE WEEK.

9 MEI. De Vereeniging voor den Effectenhandel te Amsterdam machtigt het Bestuur om, indien de onderhandelingen met het gemeentebestuur niet tot een bevredigend resultaat leiden, een eigen Effectenbeurs te stichten.

10 MEI. De Koningin-weduwe Alexandra van Engeland beuigt haren dank aan het volk.

Roosevelt door keizer Wilhelm te Potsdam ontvangen.

De Albaneesche opstandelingen uiteengejaagd te Boudekovo.

Te Amsterdam melden zich, naar aanleiding van de oproeping der patroonsvereeningen, vele werklieden in de bouwvakken aan om weer aan het werk te gaan. In overleg met de besturen der gecontracteerde vereeningen wordt besloten tot het opvatten van het werk bij alle patroons op 12 Mei.

11 MEI. Mr. Nelissen op zijn verzoek wegens gezondheidsredenen eervol ontslagen als minister van justitie. Tot zijn opvolger wordt, met ingang van 7 Juni, benoemd mr. E. R. H. Regout, Tweede-Kamerlid voor Helmond, broeder van den minister van waterstaat.

Roosevelt te Berlijn gepromoveerd tot doctor honoris causa.

Ontploffing in een kolenmijn te Whitehaven in Engeland. Van de 141 arbeiders die in de mijn waren, worden er slechts 4 gered.

Mislukte aanslag op Goetsjof, president van de Russische doema.

Na een driedaagsch gevecht verdrijven de Turksche troepen de Albaneezen met zware verliezen uit hunne stellingen.

12 MEI. De staking in de bouwvakken te Amsterdam grootendeels geëindigd.

De Turksche minister van oorlog neemt, wegens de heerschende verdeeldheid tusschen de bevelhebbers van het leger dat tegen de opstandelingen ageert, het opperbevel op zich.

Baron van Heeckeren van Kell dient een nieuwe nota in te zijner rechtvaardiging en ter beantwoording van den minister van buitenlandsche zaken.

Van alle kanten komen berichten van slecht weer en schade door sneeuw, storm, hagel en hoogwater veroorzaakt.

13 MEI. Op advies der Raads-commissie van onderzoek naar het beheer der Gemeentelijke Electriciteitswerken, wordt de directeur door Burg. en Wethouders uitgenoodigd, een verloop van twee maanden te vragen.

De aviateur Hanvette Michelin krijgt op een vliegtocht bij Lyon een ongeluk met doodelijken afloop.

Afkondiging van den bierboycot te München.

14 MEI. Mr. H. A. Lorentz, de leider der Nieuw-Guinea-expeditie, door het gemeentebestuur van Arnhem gehuldigd.

Inwerkingtreding van de verhoogde belasting op den „tabac de luxe" in Frankrijk.

INSECTEN EN BESCHAVING.

VAN alle dieren vindt men bij de insecten de grootste talrijkheid en de meeste verscheidenheid van vorm. De geslachten en soorten, die door de entomologen ontdekt en beschreven worden, vermenigvuldigen zich zoo snel, dat men bijna den tel kwijt raakt. Minder dan een eeuw geleden was een entomoloog iemand, die op de hoogte was van alle bekende insecten. Nu is hij iemand, die op de hoogte is van één bepaalde orde of van één familie, die tot die orde behoort. Geen hersens kunnen het leven der heele insectenwereld meer bevatten. Het is voor den specialist zelfs moeilijk geworden om het studieveld van een enkele orde volkomen te beheerschen, bijv. van de Coleoptera, waartoe de kevers, of de Lepidoptera, waartoe de motten en vlinders, of de Hymenoptera, waartoe de bijen, mieren en wespen behooren.

De laatstgenoemde orde bevat in een rond cijfer uitgedrukt dertig duizend bekende soorten, en men schat het aantal bekende en onbekende te zamen op driehonderd duizend. Wij zien hieruit, hoe groot het aantal van alle insecten op aarde moet zijn.

Als men gelooft in den directen invloed door den samenhang van dieren op elkaar en hun indirecten invloed door den samenhang van dieren met water, atmosfeer en aarde en bovenal met de planten, dan is men overtuigd, dat deze ontelbare horden een ontzettend grooten invloed hebben op de menschen. Lang voor het verschijnen van den mensch aan den geologischen horizon, waren de insecten er. Zij moeten een allereerste plaats hebben bekleed in de machtige processie van zoölogisch leven, die door de geschiedenis der aarde is getrokken. Hun teere vormen zijn niet geschikt om den loop der eeuwen en de drukten van het bouwen der wereld te overleven. Maar de geheimzinnige Archivaris, Wiens hand in de rotsen de geschiedenis der schepping grifte, heeft ze niet vergeten. Gezalfd met het hars der boomen en verzonken in de modder van oude meren, hebben de fossielen van het barnsteen en de leirots getoond, dat er al vroeg insecten bestaan hebben, die in aantal, vorm en gewoonten overeenkomst hadden met hun opvolgers van dezen tijd. Als wij die getuigenissen niet gehad hadden, zouden de overblijfselen van insecten-etende dieren — vogels, spinnen, reptielen en viervoetige dieren ons den weg hebben gewezen. De insecten hebben dus een rol gespeeld bij de ontwikkeling der aarde. Hebben zij ook als voorloopers der menschen de aarde helpen gereed maken voor het meesterwerk der Natuur? Dat zullen we zien.

De onderlinge samenhang van alle scheppingen, de actie en reactie van krachten en voorwerpen op elkander en op het geheel zijn te teer en te vaag en onze kennis is te gering, dan dat wij met zekerheid iets kunnen vaststellen.

Maar dit weten we, dat in de geologische perioden de insecten een groote factor zijn geweest bij het vormen van bewoonbare plaatsen voor de menschen. Laten we ons een mogelijken ontwikkelingsgang voorstellen. De insecten zijn niet alleen belangrijk, maar in veel gevallen noodzakelijk voor het bevruchten der planten. Is het niet altijd zoo geweest? Men kan gemakkelijk de gevolgtrekking maken, dat de oerwouden en de weelderige plantengroei van vlakten, moerassen en oevers uit oude tijden hun vruchtbaarheid en hun bloei aan de insecten te danken hebben. Uit dezen plantengroei zijn onze koollagen gevormd. Uit dit oogpunt hebben de insecten dus de beschaving verder gebracht, door al die elementen te verschaffen, die afhankelijk zijn van steenkool, en de producten ervan als brandstof en als voortbrenger van kracht. Maar we behoeven niet zoo ver terug te gaan om te zien, hoe de wereld een groot deel van haar tegenwoordige flora aan insecten verschuldigd is. De houtleverende wouden, de vruchten van boom- en wijngaarden, het plantaardig voedsel, de plantaardige medicijnen, de reukwaters, de heerlijkheid der bloemen, zijn min of meer indirecte geschenken van de insecten aan de beschaving. Ook op ander gebied brengen zij hun weldaden. Terwijl één groote groep het vruchtbaar stuifmeel van bloem tot bloem en van plant tot plant draagt, is een andere groep bestemd om gebruik te maken van de afvalproducten. Een bosch is niet alleen een kinderkamer, het is tegelijkertijd een kerkhof. Het overtollige in bosschen en velden moet verwijderd worden, doch op zoo'n manier, dat de levensfuncties der natuur niet gestoord, maar integendeel geholpen worden. Voor dat doel heeft zij de insecten als „straatreinigers" aangesteld. De eerste onder hen zijn de torren, maar ook andere orden in massa's soorten komen hun het werk verlichten. Zij vallen de doode plant aan, knagen aan haar vezels, en maken die tot poeder. Zij voeden er zich mee. Zij maken er woningen van voor hen en hun kinderen. Zoo reinigen zij bosschen en velden van allen afval. Zij maken houtmoolm. Zij spannen samen met vorst en sneeuw, met regen en storm en met de levenskrachten, die de producten van den dood vergaren om de levenden te voeden. Als iemand hier meer van weten wil, laat hij dan eens grondig den inhoud van een dooden boom nagaan. Of laat hij eens letten op die origineele papiermakers, de wespen en horzels, die een stuk hout tot poeder maken en er hun papieren nesten van bouwen. Een ander gebied, waarop de insecten geholpen hebben om de grondslagen der beschaving te leggen, is de landbouw. De mensch heeft den bebouwbaren grond van de natuur gekregen, en bij de voorbereiding daarvan hebben de lagere orden geen geringe rol gespeeld. Charles Darwin's laatste boek zond ons naar de aard-

wormen, om te leeren hoeveel wij verplicht waren aan een algemeen miskend schepsel; dominees hebben den mensch dikwijls genoemd een broeder van den worm. Darwin deed ons inzien, dat de aardworm, wat broederlijke hulpvaardigheid betreft, een van onze grootste weldoeners is. De groote man der wetenschap toonde aan, na lange en nauwkeurige waarneming en berekening, dat de aardwormen in eenige jaren zooveel grond kunnen opwerken, dat een geheele weide meer dan een centimeter hooger wordt. Ieder kent de kleine rimpelige kegelvormige aardhoopjes, die de worm in tuin en veld doet verrijzen.

Denk u eens in, dat het proces heeft plaats gehad over de heele oppervlakte van de aarde, van af het oogenblik, dat deze wormen ontstonden, tot op den huidigen dag!

Wat de aardworm doet, doen vele insecten. Ontelbare en meestal onzichtbare troepen kevers en hun kameraden, kauwen planten en helpen om er houtmoolm van te maken. Dat is ten deele het ruwe materiaal voor vruchtbaren grond. Als de bijl van den houthakker de boomen van de heuvels heeft doen verdwijnen en als regens en stroomen deze kostbare stof gemengd met verkorrelde rots naar lagere landen hebben gebracht, dan is alles voor den landbouwer gereed.

Maar nog op een andere manier, meer gelijkend op die van de aardwormen, hebben de insecten er toe bijgedragen en dragen zij er nog toe bij om de oppervlakte van de aarde vruchtbaar te maken. Vóór Darwin's boek over aardwormen gedrukt was, had de schrijver in de Handelingen van de Academie van Natuurwetenschappen te Philadelphia eenige opmerkingen ten beste gegeven over de eigenaardigheid van mieren, om de bovenste grondlaag te vormen en te veranderen en te maken dat de lucht haar goed kan doordringen en zij het water kan inzuigen. De waarnemingen betroffen twee soorten, de „plaveiselmier” *Tretramorium Coespitum*, en een kleine bruine *Lasius*, die in sommige streken althans bekend is onder den naam van „weidemier”. De „plaveiselmier” vindt men op de open ruimten in steden, zij geeft de voorkeur aan den warmen grond onder het plaveisel der trottoirs. Het is een strijdustig diertje en zijn strijd met naburige kolonies van soortgenooten is even veelvuldig, even noodlottig en oogenschijnlijk even dwaas als de meeste menselijke oorlogen.

Een belangrijke rol spelen ook de insecten in de geschiedenis van het bijgeloof der menschen. Godsdienst, liefde en huwelijk, ziekte, dood, oorlog, reizen, voorspoed in zaken, dit alles beschouwde men als onder de macht te staan van een of ander insect. Dit is maar een klein gedeelte van den drang, dien zelfs de meest beschaafde naties der oudheid hadden om de dieren te vergoden. De geheimenissen van het leven, en zijn ontwikkeling in vreemde en grillige vormen, mooi en grotesk, nuttig en schadelijk, waren veel grooter voor de ouden, dan voor de modernen.

De waarheden, die de kennis der natuur voor ons heeft blootgelegd, waren voor hen onoplosbare geheimen in den boezem van een sphinx.

Ze waren ook meer direct van de dieren afhankelijk en leefden dichter bij ze. Zoo kwam het, dat levende wezens, zinnebeelden en vertegenwoordigers werden van het goede en het kwade in hun leven. De machten, die hun kudden bewaakten, die hen beschermden en zegenden in den krijg en op de jacht, werden gesymboliseerd in de koe, den stier, den ram, den hond, den olifant. Wezens, die hun leven bedreigden waren voor hen de handlangers van vreeselijke hoogere machten, die zij gunstig voor zich moesten stemmen. Zoo ontstond een vereering uit dankbaarheid en een vereering uit vrees, van sommige menschen voor de godheden en demonen, waarvan de dieren het zinnebeeld waren, maar bij de groote massa voor de beesten zelf.

In deze categorie hebben ook de insecten hun plaats. In vroege tijden en bij de minder ontwikkelde rassen vindt men merkwaardige staaltjes van bijgeloof. Men had de zonderlingste opvattingen over den geheimen invloed, dien deze kleine wezentjes op het leven der menschen uitoefenden. De verbeelding verpersoonlijkte deze gevleugelde luchtbewoners van velden en bosschen. Misschien is daardoor het begrip ontstaan van elven, feeën, kabouters en andere kleine wezens uit het bovenaardsche. Iedereen die de wijze manieren der insecten kent en die de nauwe overeenkomst heeft opgelet tusschen de gewoonten van den mensch en de communale gewoonten en architectuur van insecten, als mieren, bijen en wespen, zal niet verbaasd zijn, dat de levendige verbeelding der onbeschaafde stammen een miniatuur-mensch in ze zag. Dat zij deze kleine dieren geheime krachten toeschreven is zeer natuurlijk.

En deze opvatting werd nog versterkt door de schadelijkheid van vele insecten. De boosaardigheid van zekere vliegen in hun larvenstadium, de verwoesting, die sprinkhanen kunnen aanrichten, de last dien insecten veroorzaken als de mug, de vlo, en de muskiet, dragen er toe bij om hen te doen gelooven in de geheime krachten der insectenwereld. Een van de meest bekende Heidensche godheden in den Bijbel genoemd, was Beëlzebub, de god en heer der vliegen, een naam die nu aan den duivel wordt gegeven en voornamelijk door hen, die niets van zijn heidenschen oorsprong afweten.

De goddelijke erbewijzen aan Beëlzebub toonen hoe de mensch reeds in de vroegste tijden getracht heeft de bovennatuurlijke krachten, waaraan die vernielende insectenplagen werden toegeschreven, gunstig te stemmen.

Zij hadden echter niet alleen oog voor het kwaad, dat de in-

secten konden aanrichten. De heilige schallebijter van Egypte was, in zijn typischen vorm ten minste, een gewone kever bij ons. Met zijn vleugels uitgestrekt boven het kluitje mest, waarin hij de nieuwe levenskiemen verborgen heeft, waaruit zijn nageslacht zal ontstaan, kwam hij den Egyptenaren voor als een symbool van de oneindige zorg, die haar beschermende vleugels over onzen aardbol spreidt, en die met moederlijke liefde en vaderlijke macht het leven in al zijn vormen kweekt.

De vlinder, aan Psyche gewijd, is sinds oude tijden het beeld van de onsterfelijkheid. De cicade, bij de Amerikanen abusievelijk bekend als de Locust, was het embleem der autochthone Grieken of de oorspronkelijke bewoners van het land, en de ontwikkelde zonen van deze inboorlingen droegen in hun haar een gouden cicade, als teeken van hun hooge afkomst. Het is geen schitterend bewijs voor het muzikale gehoor der Grieken, dat cicaden aan de Muzen gewijd werden. Van Homerus en Hesiodus tot Anacreon en Theocritus bezongen de Grieksche barden hun welluidende tonen. Niettegenstaande dat waren zij in larve-toestand een gezochte delicatessen, maar wie zou niet voelen voor Aelian's verontwaardiging, dat dieren aan de Muzen gewijd, als uien aan een rist worden geregen om verkocht en gretig verslonden te worden. De sprinkhanen hooren tot de meest vermeldenswaardige heilige insecten. Hun naam, mantis — voor-speller, waarzegger — toont hun traditioneel ambt. De gave van het waarzeggen werd hun toegeschreven door de oude Grieken, die geloofden, dat zij dood en hongersnood konden voorspellen. Misschien ontstond dit volkstijgeloof door de eigenaardige houding van hun voorpooten, die doet denken aan handen in biddende houding (zie blz. 249). Naar men zegt, beschouwden de Muzelmannen hen daarom als mede-aanbidders van God, die door hun vroom uiterlijk blijk gaven van hun godvruchtige bedoelingen. In Zuid-Afrika worden de sprinkhanen ook gehuldigd. In het geheele vasteland van Europa heerschte het bijgeloof, dat zij, als orakel geraadpleegd, door eigenaardige houdingen een onfeilbaar oordeel gaven over de beste oplossing van een moeilijke zaak. Men zegt zelfs, dat nog tegenwoordig de landlieden in Frankrijk, evenals de oude Grieken, gelooven, dat de mantis den juisten weg zal aanwijzen aan den twijfelenden reiziger.

Laat ons nu, de heilige insecten ter zijde stellende, overgaan tot het volkstijgeloof en vermelden hoe ook nu nog in sommige gevallen het geloof bestaat, dat insecten met de toekomst in verband staan en haar kunnen beïnvloeden.

Daartoe hoort het kleine kevertje, bij ons bekend als Onze-lieveheersbeestje, maar welks Engelsche en Duitsche naam van „lady-bird” en „Marienkäferchen” aanduidt, dat het aan de Moeder-Maagd gewijd was. Amerikanen zullen u vertellen, hoe zij in jonge jaren niet zonder een gevoel van geheimzinnigheid en gespannen verwachting die mooie gevlekte insectjes van de struiken namen en ze in de lucht wierpen, terwijl ze dan daarbij zongen:

„Lady bird, lady bird, fly away home!

Your house is on fire, your children alone!”

Is dit kinderlijke spelletje een overblijfsel van een heidensche sage, waarvan de juiste inhoud reeds lang vergeten is?

Zonder twijfel wijst het er op, dat men het leven en de vrijheid van het beestje heeft willen sparen. Een prozaïsche en practische verklaring ervan is het nut van het lieveheers-beestje. Ook in larvestaat zijn zij insecten-etend; zij voeden zich met bladluizen. Zoo zijn zij weldoeners van de menschheid en moeten niet gedood worden. In oude dagen, toen de kennis der insecten in de praktijk nog geen toepassing vond, was verbranden het universele middel ter verdelging van insecten, maar vóór het vuur zijn vernielend werk zou beginnen, moest het nuttige lieveheers-beestje gered worden. In Engeland en Schotland had het lieveheers-beestje den naam iemands geliefde en toekomstige echtgenoot te kunnen voorspellen, even goed als de beste oude Zigeuner-vrouw. In Norfolk'sche overlevering wordt dit kevertje „Bisschop Barnabee” genoemd en de meisjes in die streken zetten het op den palm van haar hand, en zongen, terwijl zij nauwkeurig toekijken in welke richting het wegvloog:

„Bishop, Bishop Barnabee,

Tell me when my wedding be:

If it be to-morrow-day,

Take your wings and fly away!

Fly to the east, fly to the west,

Fly to him that I love best!”

Ook de Schotten kenden het kevertje een zelfden profetischen blik toe, maar „Bisschop Barnabee” is bij hen „Lady Lanners” en hun versje is dus ook anders.

Bij deze voorbeelden, die nog met vele vermeerderd zouden kunnen worden, mag niet ontbreken het krekeltje met zijn gave om 's menschen lot te voorspellen. Dickens heeft in zijn aardig verhaal „The Cricket on the Hearth” een bijgeloof beschreven, waaraan door bijna alle Angelsaksers gehecht wordt.

In Amerika zijn er velen, die vast gelooven in de theorie van de heldin, die, toen zij in haar nieuwe tehuis een krekeltje hoorde zingen, uitriep: „Dat brengt ons zeker geluk, John! Dat is altijd zoo geweest. Een krekeltje achter den haard voorspelt groot geluk.”

Maar toch werd hun piepend gezang ook als voorbode van den dood beschouwd. Beweert niet de „Spectator” ergens, dat het geluid van den krekeltje meer ontsteltenis veroorzaakt heeft dan het brullen van een leeuw?

(Naar het Engelsch van H. C. Mc. Cook).

Foto Aug. F. W. Vogt.

GEZICHT VAN DE DUNO OP DEN RIJN.

DE DUNO.

ZOO ongeveer op de grens tusschen de vruchtbare, vette Betuwe en de meer zandige, dorre Veluwe — beide met een zeer bijzonder, eigen natuurschoon, dat de grootste afwisseling geeft maar steeds verrukt — op zulk een uitgezocht plekje, waarvan de bekoring nog verhoogd wordt door het eeuwig wisselende dat een rivier met ruime vergezichten biedt, ligt het schoone Arnhem.

Geleidelijk is de overgang van de natuur uit het lage gedeelte van de Betuwe, met mooie en liefelijke vergezichten op rivier en de ruime polders, naar het rijkere, dat het heuvelige, dikwijls boschrijke zandgedeelte van Gelderland's overig deel den toerist ontvouwt. In de Betuwe vindt men die uitgestrekte bosschen niet, het land is meerendeels vlak en open. Maar ook daar liggen de dorpen, midden in een bloeiende welvarende streek, in houtgewas; de hofsteden zijn veel verscholen in opgaand geboomte, dat echter bijna uitsluitend zich bepaalt tot een nauwen kring. Al vindt men er ook liefelijke en schilderachtige groepen in een lijst van groen gevat, de grootste bekoring gaat daar toch uit van het schier onbepaalde ver-gezicht, zich uitstreckende onder den geweldigen koepel van de luchten die van dag op dag verschillend steeds een ander, altijd indrukwekkend, gezicht geven voor hen, die weten te zien. Dat treft altijd, wanneer men van een reis uit buitenlandsche bergstreken terugkomende, imposant mooi door de geweldige kracht uit die rotsgevaarten sprekende, weer ruim en los zich voelt ademen, vrij geworden van den op den duur beklemmenden beperkten „uitkijk”. Hier in de Betuwe een frank gevoel, slechts de hoge dijken — hoe vervelend ook op den duur met haar weinig lommerrijke eindeloos-lijkende straatwegen — breken de oneindigheid van het geheel, waar hier en daar de boerenhofsteden liggen, slanke spitsen van kleine dorpskerken uit het groen der boomen oprijzen, het koren op de velden met volle zware aren te wuiven staat op den haast nimmer afwezigen wind, welige boomgaarden en hagen schilderachtig verspreid liggen. De rivier is wel in haar loop gebonden en gedwongen binnen zekere perken te blijven, maar het veerkrachtige riet en de haast zielige knotwilgen met hun armzalige takken op de breede uiterwaarden geven teekening aan het geheel. Voeg daarbij den eindeloozen hemel met de zoo eigen atmosfeer: is de lucht grauw, en hangen vochtige nevelen, dan teekenen zich aan de overzijde van het water slechts flauw onbestemde lijnen af van den dijk en het boomgewas; koud en grijs stuwt het water zijn golfjes voort; wolken jagen langs het uitspansel, grillig van vorm,

steeds wisselend van gedaante — maar zelfs dan is het natuurtafereel ongeëvenaard aantrekkelijk.

Breekt een zonnetje door en wordt de geheele streek eerst schuchter, spoedig brutaal-helder met juichend licht overgoten, dan is het een openbaring, hoe vroolijk alles opleeft, fleurt en tiert. De eeuwig jeugdige, frissche natuur neemt stormenderhand, immers lachend, het dankbare gemoed in beslag; alles ontwaakt als tot een nieuw leven, hoe onveranderlijk ook in wezen en een blijde overwinningskreet stijgt naar het nu diepe blauw. Scherp afgeteekend tegen het ijle azuur steken de boomen het kantwerk hunner bladeren op, het wordt eene openbaring hoe ruim in onze lage landen de atmosfeer zijn kan, hoe onmetelijk-grootsch de natuur tot ons spreekt.

Rijker in afwisseling, vol verrassingen door de hoogten en laagten, ruwer door de scherpe contouren, grillig door de op enkele punten dichte bosschen terwijl daarnaast een haast troosteloze oneindigheid ligt van vlakke hei — zoo is het beeld, dat de heuvelige Veluwe biedt. Maar hier voelt men zich meer één met de natuur. Het zandspoor kronkelt tusschen de met heideplanten begroeide vlakten, die hierdoor overtogen zijn met een dieppaars waas. Bruine brokstukken steken helder af tegen het blinkend-wit van de opengewerkte zandkuilen, lage struiken met voor het oog verkoelend groen bakenen pannen af en tegen den somberen droefgeestigen achtergrond van de slanke dennenstammen komt het heidekruid scherp uit, terwijl slechts hier en daar een vlekkelig-wit, gekronkeld berken-stammetje teekening brengt. Rustig is het in zulk een omgeving, de stilte hoort en proeft men, en verkwikkend stroomt de zuivere lucht u tegen. Al is het hooge geboomte niet overvloedig, toch vindt men er een voortdurende afwisseling van fraaie partijen, van golvende lijnen en rijk geschakeerde tinten. Licht en schaduw spelen hun dartel spel, tooverachtig is de indruk wanneer hier de zonnestralen tegen den avond alles doen tintelen van hun gloed en diepe kleuren wakker roepen of kantlichtjes werpen op de gladde stammen. Het fijne grijs-blauw der boschpartijen aan den zoom van de heide, het schuchter geblikker van de enkele heldere waterplassen, het is waar men schouwt, een rijke verscheidenheid van kleuren: op de gladde steenhoopen in kuilen, langs het dichte tapijt van dennennaalden, alles tintelend van licht tot in de schemering tusschen de stammen, of in de ruig-begroeide kanten van de plassen.

Den schakel tusschen deze beide soorten natuur, beide hoe

innig in karakter en wezen ook verschillend zoo volkomen Hollandsch, vormt ter plaatse Arnhem met zijn weelde van sierlijke villa's aan de groote buitenwegen. Over het algemeen genomen, kan getuigd worden, dat — hoe men den weg ook kiest om buiten de stad te komen — den algemeenen indruk van natuurschoon niet meer geweld wordt aangedaan, dan eenvoudig onvermijdelijk is, waar het vestigen van menschen met hunne steeds klimmende eischen voor gemakken en verkeer noodig maakt, dat de ongerepte schoonheid der natuur gewrongen wordt in een keurslijf. Steeds verder wordt beslag gelegd op mooie terreinen, en te verwonderen is het niet, want zelden zagen wij een zoo verrukkelijke omgeving als juist in de omstreken van Arnhem.

Zong niet een rechtgeaard inwoner van Arnhem, de predikant J. C. Boot:

Wat kan bij zulk een scheppingskracht
In glans, in schoonheid halen?
Wiens dichtpenseel was ooit in staat
Zulk grootsch tooneel te malen?
Wij staan verbaasd, verrukt, verblijd;
Waar dus natuur haar luister spreidt,
Daar leert ze ons God aanbidden.

Vader Rijn is voor onzen tocht naar de Duno, stroomopwaarts, de leidsman. Het frissche, stroomende water oefent groote bekoring, rustig langs de breede uiterwaarden waar vredig het vee graast. Maar ook nog in ons land heeft deze rivier tijden van beroering gekend, van menige verschrikkelijke worsteling waren deze landstreken getuigen. In vliegende, alles op den weg verbrijzelende vaart zijn ijsmassa's saamgepakt voortgedreven. Dan kan de nood hoog klimmen, als het ijs tegen een kromming van den dijk, op een ondiepte stuit en torenhoog opkruit. Dan wordt met onweerstaanbaar geweld het water steeds hooger opgestuwd, de uiterwaarden staan dan reeds lang blank en de lage landen van de Betuwe worden bedreigd met overstromingen en allen nasleep daarvan. De hooge Veluwe-kant heeft dan minder van dergelijke verwoestingen te vreezen, maar ook hier wordt dan wel aanzienlijke schade toegebracht.

Gelukkig behooren deze kansen tot de zeldzaamheden en is de Rijn met zijn breede watervlak meest een liefelijk tooneel. Blanke zeilen van langzaam voortdrijvende schepen brengen leven in het bekoorlijk landschap; in de kabbelende golfjes tintelt het licht; op de uiterwaarden waar droefgeestig een eenzame knotwilg staat, trekt het water steeds meer uitdeinende kringetjes. Een tocht van Arnhem naar de Duno geeft voortdurend blijde verrassingen, hetzij door smaakvollen aanleg van de tuinen der buitens, hetzij door onverwachte maar des te bekoorlijker doorkijkjes op het water. „Boven over” of „onder langs” — het blijft dezelfde verrukking, door het fraaie tegen een heuvelhelling gebouwde Oosterbeek, langs den Hemelschen Berg en den Oorsprong, eindelijk vlak langs het water en den voet der steile hoogten, waarop de Duno zoo prachtig, trotsch zich verheft. Dit punt is wel een der fraaiste uit den omtrek. Over de toppen der boomen, die langs de steile heuvels groeien, ontwaart men de breede uiterwaard met de heldere waterplassen. Aan de overzijde is het uitzicht onbelemmerd en kan men uren-ver den blik laten weiden over de vruchtbare, uitgestrekte vlakte van de Betuwe met de even-donker aangegeven lange boomen-lanen en groote hofsteden, scherp contrast vormend met de lichtere kleuren van weiden en bouwlanden. Aan de kim, stroomafwaarts, teekent zich het fijne silhouet af van Arnhem met een enkelen toren hoog-uitstekende, terwijl daarvóór een spoorbrug met de ronde bogen het vergezicht onderbreekt.

Op een zomerschen dag, als het bladstil is in de lucht, trillingen hangen in de teere atmosfeer, een doorzichtig waas zich uitstrekt over de landen vlak aan het water, de rietpluimen aan den oever zich weerkaatsen in den nauw gerimpelden blanken spiegel van de rivier — dan is dit plekje, waar men overal de helder gekleurde daken uit het frissche groen ziet opschitteren en teekening brengen in het geheel, een uitverkoren stuk grond. Rustig en vredig, zoo ligt het buiten boven op den heuvel; schitterend wit steekt het af tegen de zee van welig groen door de bosschen er om heen. Het moge niet zoo trotsch zijn als de burchten en kasteel-ruïnes,

Foto Aug. F. W. Vogt.

HUIZE DE DUNO. ZIJGEVEL.

waardoor een bepaalde landstreek roem geniet bij landzaat en bij vreemden, maar toch zij gebenedijd hij, die hier zijn verblijf kan houden.

(Slot volgt).

R—L.

EEN GEVAARLIJKE REIS DOOR DE WOLKEN.

(Vervolg).

DE temperatuur is aanzienlijk lager dan beneden; mijn thermometer toont mij aan, dat het vriest en ik begin eenigen hinder van de koude te krijgen. Straks zal ik een dikken pels aantrekken, dien ik heb medegenomen, omdat ik wel wist, dat het hier boven koud zou zijn. Plotseling houdt het geluid van den afrollenden stalen kabel op, ik lees den barometer af, die 560 m.M. aanwijst. Ik zweef dus bijna op 2500 Meter hoogte, en ik begrijp, dat men daar beneden den geheelen draad afgewonden heeft. Volgens afspraak zal men den vlieger een kwartier laten staan en dan den kabel voorzichtig opwinden. Ik zie nog duidelijk de aarde beneden mij, doch nu valt het mij op, dat de zon niet meer schijnt en dat een somber waas over het landschap uitgespreid ligt. Terwijl ik daarover nadenk, voel ik plotseling iets, alsof wij snel dalen en opkijkende naar den vlieger, zie ik dien loodrecht boven mij, doch niet meer rustig zwevende, maar een eigenaardige schommelende en draaiende beweging makende. De wind is onverwacht gaan liggen en de vlieger daalt met groote snelheid naar beneden.

Ik vind dat niet zoo verontrustend, daar bijna onmiddellijk daarop het eigenaardig geluid van den stalen kabel mij leert, dat men beneden door middel van den dynamometer, welke de trek-

Foto Aug. F. W. Vogt.

GEZICHT VAN DE DUNO OP DE BETUWE.

Foto Aug. F. W. Vogt.

**DE DUNO,
HET JAGERSHUIS AAN DEN ITALIAANSCHEN WEG.**

kracht van den kabel kan meten, heeft opgemerkt, dat de vlieger heeft opgehouden te trekken, en daarom de machine in beweging heeft gezet om den kabel snel op te winden, en den vlieger daardoor kunstmatig wind te geven. Daar men met een snelheid van tien meters per seconde den kabel kan opwinden, behoeft ik niet te vreezen, dat de vlieger zal blijven vallen.

Zoodra de kabel weer strak aangehaald is, herneemt de vlieger zijn stand in de lucht en begint dan weer zachtjes te stijgen. De windsnelheid is tot bijna drie meter per seconde ingekrompen. Dit verschijnsel verontrust mij een weinig, want ik leid er uit af, dat de gevreesde weersverandering nu toch begonnen is.

Voor ik tijd heb om over dit verschijnsel na te denken, komt plotseling een zware schok en zie ik den vlieger ineens zijn stand geheel veranderen. Eenige hoofdlaten buigen zóó sterk, dat ik van ontsteltenis een schreeuw geeft, want als die eene, middelste stok breekt, ben ik verloren. Een snelle blik op den anemometer leert mij, dat de wind plotseling een uitval doet van twintig meter per seconde, dan in kracht vermindert en eenigen tijd vrij sterk afwisselt tusschen tien en zestien meter, om vervolgens meer en meer te verminderen tot bijna vier meters. Dan begint de vlieger weer te vallen en de mand, die door den hevigen windstoot in sterke schommeling is geraakt, komt weer tot rust.

Niet zoo ik. Ineens is mij de beteekenis van het wegschuilen van de zon duidelijk geworden. Ik had weinig op den weerstoestand gelet door den goeden gang van zaken en door de ingespannen waarnemingen van den vlieger, waarvan ik tijdens de reis herhaaldelijk eenige onderdeelen bestudeerde en schetste, was mijn aandacht afgeleid van het weer. Maar nu laat ik snel de mand draaien, zoodat ik den Zuid-Westelijken hemel kan overzien en met eenige verbazing zie ik, dat zich daar een donkere wolkenbank vertoont en dat in het Zuiden — het is ruim half twaalf — de zon achter de dikke wolken is schuilgegaan. Zou dan toch de diepe depressie, die het Observatorium gisteren voorspelde, reeds zoo spoedig gekomen zijn, tegen alle verwachting in?

Indien dat werkelijk zoo ware, werd mijn toestand zeer ernstig, want alle verschijnselen wezen er nu op, dat binnen een drieluik uren zeker een ingrijpende weersverandering te wachten is en voor dien tijd zou bij den aanwakkerenden wind het vliegerspan onmogelijk ingehaald kunnen zijn. Ik reken, dat daarvoor onder de nu te verwachten ongunstige omstandigheden vier uren noodig zijn, wil men daar beneden de zoo hoog noodige voorzichtigheid in acht blijven nemen.

Met dit gevaar voor oogen begon ik mijne onderneming nu wel wat dwaas te vinden en betreurde ik het, niet maar betere omstandigheden te hebben afgewacht, want ik wist wel zooveel van weerkunde, dat het uitbreken van stormweer zeer spoedig te verwachten was en wie weet hoe erg het wel kon worden.

Geheel alleen daarboven zwevende, begon de zaak mij zeer te verontrusten en mijn eenzaamheid stemde mij niet zeer hoopvol. In korten tijd herhaalde die hevige windstoot zich driemaal en telkens zag ik met schrik die hoofdlaten van den vlieger zoo buigen. Echter begon ik wel te begrijpen, dat de vlieger veel meer kon verdragen en dat, zoolang ik hoog boven den grond was en de wind, hoe sterk ook, regelmatig ging waaien, geen onmiddellijk gevaar aanwezig was.

Ik besloot nu, zoolang daarvoor nog gelegenheid was, eerst voor den inwendigen mensch te zorgen en alle zwartgallige ge-

dachten voorloopig op zij te zetten. Ik kon aan den toestand toch niets veranderen en daar ik bemerkte, dat men beneden langzaam en voorzichtig den stalen kabel inhaalde, hield ik mij vast aan het vertrouwen, dat ik in het beleid van mijn vriend stelde. Hij zou het span wel veilig inhalen, zoolang het weer niet al te bar werd en geen tegenspoed kwam. Het verheugde mij intusschen, dat mijn vlieger zich zoo goed hield en zoo rustig stond en dat ik hem nu kon bestudeeren onder die omstandigheden, die voor het „kopen” zoo gunstig waren.

Een uur lang ging alles goed, de wind scheen wat minder te worden en ik naderde achttienhonderd meter, de hoogte, waarop ik verwachtte te kunnen opmerken, dat de hulpvlieger van den kabel zou kunnen worden genomen en het opwinden dan wellicht wat sneller zou kunnen gaan.

Ik nam nu een stuk ijzerdraad van een paar meter lengte, boog aan het eene einde een flinke haak en bevestigde aan het andere einde een ledige flesch, schreef een kort relaas van mijne wederwaardigheden, die ik in de hoogere atmosferen had beleefd, gaf daarin eenige aanwijzingen hoe men moest handelen, als de mand dicht

bij den grond kwam en spoorde mijn vriend aan mij onder alle omstandigheden uit de lucht te halen, waarbij ik den nadruk legde op het gevaarlijke van mijn toestand. Dit stuk deed ik in de flesch en hing den draad met den haak over den kabel. Toen ik dat eigenaardige telegram losliet, zag ik het snel langs den kabel naar beneden gaan. Het feit, dat ik iets had gedaan om te trachten mijn benarden toestand te verbeteren, gaf mij weer een gevoel van rust en voldoening.

Nu wendde ik mijn reismand om, zoodat ik kon probeeren de aankomst van den hulpvlieger waar te nemen. Tot mijn schrik bespeurde ik nu lichte wolken beneden mij, die hier en daar de aarde aan mijn oog onttrokken. Dit werd bedenkelijk, want behalve, dat het bewees, hoe het weer snel achteruitging, bracht het voor de bediening van de machine het nadeel mede, dat men nu den vlieger niet meer zou kunnen zien. En hetgeen ik wel wist, dat nu spoedig zou gebeuren, gebeurde inderdaad. Binnen een half uur had het wolkendek beneden mij zich gesloten en zag ik niets meer van de aarde, was ik alleen in de onmetelijke ruimte, alleen met het vooruitzicht van den naderenden storm en al de daaraan verbonden gevaren. Boven mij een donkergrijze bewolking, om mij heen zware wolkgevaarten, die mij telkens insloten en mij in een dichten, kouden, natten nevel huldten, beneden mij niets dan een onpeilbare diepte, waarvan de bodem aan mijn oog onttrokken was en eindelijk voor mijn geest het dreigend doodsgevaar. Nu werd het mij duidelijk, dat mijn redding slechts van een toeval zou afhangen.

Spoedig begon het nu ook te regenen, doch daar ik op geringere hoogte zweefde, was het niet meer zoo koud en was ik door de inrichting van de mand beveiligd tegen den regen en den wind. Daarentegen begon de windsnelheid bedenkelijk te vermeerderen, mijn anemometer wees nu en dan vijf en twintig meter per seconde aan en de heftige windstooten stelden mijn vlieger op een zware proef. Toch scheen het mij toe, of deze zich uitstekend hield, alle steundraden waren gelijkelijk gespannen en zoolang de wind niet in al te hevige stooten woei, hielden de latten zich ook vrij goed. Alleen de linnen bespanning had het zwaar te verantwoorden, zoodat ik vreesde, dat deze ten slotte toch zou bezwijken onder den enormen winddruk. Ik houd het ervoor, dat een bijzondere, veerkrachtige verbinding tusschen den vlieger en den staaldraad, die de ergste schokken opving en brak, het behoud van mijn luchtschip is geweest.

Door het vreeselijk geraas van den wind kon ik nu niet meer hooren, of de stalen kabel nog werd opgewonden en moest ik dus maar geduldig afwachten, wat er verder gebeuren zou en het aan de vrienden beneden overlaten voor mijn behouden nederdaling te zorgen, ofschoon ik wel begreep, dat het hun toch hoogst moeilijk werd. Ik wachtte dus af, verlangende, dat ik na een half uurtje wel zou kunnen opmerken, dat de vlieger geregeld bleef dalen.

De barometer wees nu aan, dat ik mij op ongeveer zestienhonderd meter hoogte bevond, waaruit ik afleidde, dat de hulpvlieger nu wel ingehaald en van den kabel losgemaakt zou zijn. In behouden beneden zijn, iets waar ik met geheel mijn ziel naar verlangde, want mijn avontuur begon mij nu zeer tegen te staan en ik had oprecht berouw van mijn roekelooze onderneming. Als de vlieger bezweek, zou ik als een steen naar beneden geslingerd worden.

In dit hachelijk oogenblik kwam het in mij op, dat ik kon probeeren de mand los te maken van den vlieger en mij dan door middel van de reeds genoemde inrichting langs den kabel te laten afglijden. Terwijl ik erover nadacht hoe ik dit ten uitvoer zou brengen, wierp ik weder een blik op den barometer. Een rilling ging mij door de leden, want ik zag, dat in het laatste halfuur de stand van dit instrument hetzelfde was gebleven, waaruit volgde, dat de kabel niet meer werd ingehaald. Er moest dus beneden iets gebeurd zijn, maar ik kon slechts vermoeden, wat dat kon zijn en als het waar was, hetgeen ik vermoedde, was mijn toestand hopeloos. Ja, zeker was de staalkabel vastgeraakt bij het ontkoppelen van den hulpvlieger. Ik wist uit ervaring met de weerkundige oplatingen, dat zoo iets gemakkelijk kon voorkomen en hoeveel te gemakkelijker, nu het beneden zeker ook met stormkracht woei. Dan schoot mij niets anders over dan te trachten mij langs den kabel te laten afglijden, maar ik begreep wel hoe onuitvoerbaar dit nu was geworden, sedert de storm met razende woede was losgebarsten.

De anemometer wees nu bijna voortdurend windsnelheden aan van meer dan veertig meter per seconde en de verschrikkelijke windvlagen, die langs den vlieger streken, veroorzaakten een donderend geraas. De vlieger stond niet meer stil, maar zwaaide sterk van de eene naar de andere zijde en door de slingeren, die de mand maakte, begon ik, hoewel eenigszins gewoon aan die beweging zijnde, een gevoel van zeeziekte te krijgen.

Zoo ging het eene uur na het andere voorbij, zonder dat er verandering kwam in mijn verschrikkelijken toestand. Toch trachtte ik moed te houden door alle kansen op een gunstigen afloop van mijn avontuur na te gaan. Ik vertrouwde op mijn vrienden beneden, die niets onbepaald zouden laten de machine weer in beweging te brengen en dan zouden zij wel alle krachten inspannen om den vlieger „uit de lucht te halen”. Als deze het nu maar volhield!

Traag kropen de uren voorbij. Het was nu half zeven en de duisternis begon in te vallen, Vóór mij lag de lange nacht met al de verschrikkingen, die aan mijn gevaarvollen toestand verbonden waren. Als het donker was, zou ik van den vlieger niets meer kunnen zien dan een donkere, heen en weer zwaaiende schim schuin boven mij, en zou ik niet kunnen nagaan, of mijn luchtschip zich goed hield. Daarbij kwam de vermoeienis en de ellendige toestand van zeeziekte, die voortdurend erger werd, doordat de vlieger nu onrustbarend zwaaide.

Bij al de dreigende gevaren, die mij voor den geest kwamen, had ik nog niet gedacht aan het ergste, dat mij in een ommezien overviel. Terwijl ik juist mijn elektrische zaklantaarn greep om den barometer af te lezen met de hoop, dat deze een daling van den vlieger mocht aantoonen, hoorde ik opeens een geweldig geluid boven mijn hoofd en zag ik den wijzer van den anemometer zich met een ruk naar rechts verplaatsen, zoodat hij even het getal 50 overschreed, en voordat ik mij rekenschap kon geven van hetgeen gebeurde, deed een geweldige wervelwind mijn trouwen vlieger de zoo gevreesde buiteling over den kop maken en zag ik hem in de schemerachtige duisternis met razende snelheid met den kop vooruit naar beneden storten, mij met de mand in de diepte medesleurende. Een gevoel, alsof de geheele aarde met een reusachtigen zwaai over mij heen vloog, kwam even in mij op en in een ondeelbaar oogenblik begreep ik, dat, als de vlieger niet dadelijk zijn normalen stand kon hernemen, ik binnen een paar minuten tegen den grond te pletter zou slaan. Dit vreeselijke vooruitzicht ontnam mij mijn bewustzijn.....

Toen ik weer bijkwam en de oogen opende, zag ik den vlieger voor mij zweven, maar ik kon niet meer begrijpen of hij boven of beneden mij was. Neen, hij moest toch weer boven mij staan, weer recht op zijn gekomen, want het duurde geruimen tijd zonder dat ik den verwachten schok van den val op aarde voelde. Ik kwam weer wat bij en kon mij nu rekenschap geven van mijn toestand. Ja, de vlieger stond werkelijk boven mij, ik zag hem in de duisternis heen en weer zwaaien en ik hoorde het ratelende geluid van de klapperende linnen bespanning, terwijl mijn reismand met hevigheid heen en weer slingerde. Het verschrikkelijkste oogenblik scheen voorbij te zijn, de vlieger had zich overigens

goed gehouden en ik zweefde nog in den dampkring, waar en op welke hoogte wist ik niet. Mijn zaklantaarn kon ik niet meer vinden, zoodat ik mijn instrumenten niet meer kon aflezen. Doch al had ik dat willen doen, ik zou er niet toe in staat zijn geweest, want de verschrikkelijke val had mij een hevigen aanval van zeeziekte bezorgd. Ik kon mij slechts verblijden, dat ik niet uit mijn mand geslingerd was, dat ik nog leefde, doch mij ontbrak de kracht om een onderzoek naar mijn toestand te doen. Ik kon niet meer regelmatig nadenken.

Na eenigen tijd geraakte ik in een slaap, die veel geleek op verdooving. Telkens kreeg ik diezelfde gewaarwording of de aarde dien reuzenzwaai om mij heen maakte, maar in mijn verward brein kon ik niet uitmaken of de vlieger werkelijk zijn gevaarlijke buitelingen herhaalde.

Na eenigen tijd, ik weet niet hoe laat, schijn ik ingeslapen te zijn of althans ongevoelig geworden voor hetgeen verder gebeurde. Toen ik de oogen weder opende, ontwaarde ik tot mijn blijdschap, dat de morgenschemering was aangebroken en tegelijk, dat ik mij veel beter gevoelde. De vreeselijke nacht was ten minste voorbij en een nieuwe dag zou mij misschien redding brengen.

Schielijk had ik mijn zinnen bij elkaar en begon ik een onderzoek naar mijn lichamelijken toestand en dien van mijn zonderling voertuig in te stellen. Daar ik al dadelijk bemerkte, dat

ik geen ander letsel dan een zevental pijnlijke plaatsen op armen en beenen en eenige weinig beteekenende schrammen had opgelopen tijdens de woeste slingeren van mijn mandje, onderzocht ik allereerst, waar ik was en kon bij het voldoende sterke schemerlicht mijn barometer aflezen, die mij aantoonde, dat ik mij op dezelfde hoogte bevond als toen ik aan de ontzettende buiteling met den vlieger begon. Een nauwkeurige inspectie van den vlieger, voor zooverre deze bij het schemerlicht mogelijk was, leerde mij al spoedig, dat mijn voertuig nog niet heel veel geleden had en dat slechts één steundraad gebroken was, terwijl in de bespanning een scheur van weinig betekenis was ontstaan. Over deze averij behoefde ik mij niet ongerust te maken nu ik wist, dat de vlieger door de geweldige windvlagen geen andere schade had geleden.

Erger was het gesteld met mijn instrumenten. De windsnelheidsmeter was zoodanig beschadigd, dat hij niet meer wilde werken. De papierstrook, waarop voortdurend de windsnelheid geregistreerd werd, toonde aan, dat de goede werking even vóór middernacht had opgehouden op een oogenblik, dat de windsnelheid van af een bedrag van 38 meter per seconde een plotselinge stijging vertoonde. Mijn barometer was gelukkig ongeschonden evenals mijn thermometer. Daarentegen miste ik mijn zaklantaarn en mijn kompas. Het verlies van de lantaarn kon mij niet

veel schelen nu de dag toch aangebroken was, doch het verlies van het kompas kon ernstig zijn. Een deel van de overgebleven proviand was nat geworden, twee flesschen drinkwater waren gebroken en de overgebleven tien kilogram zand was door den mand verspreid geraakt en grootendeels verloren gegaan. Mijn mondvoorraad liet evenwel nog een goed ontbijt toe, dat ik niet lang uitstelde. Het speet mij erg, dat de inrichting, die de trekkracht van den vlieger moest aanwijzen, in het ongereede was geraakt en dat ik de mand niet meer kon draaien, een en ander blijkbaar door de sterke schokken, die de mand had ondergaan. Ik troostte mij met de gedachte, dat ik dien dag wel veilig op den grond zou komen, want ik wilde probeeren mij langs den kabel te laten afzakken. (Slot volgt).

BATAVIASCHE VRUCHTEN.

DOERIAN.

„DOERIAN” groeit aan hoge boomen, op geheel Java, tot drie duizend voet ongeveer boven de zee. Van hooren noemen, kennen de meeste Nederlanders haar, wijl het gerucht, dat zij een zoo onaangename reuk verspreidt haar in opspraak bracht, terwijl nabootsingen in Japansch houtwerk, rood en groen gelakt of verguld en bestemd om als naai- of bijouterie-doosje dienst te doen, die repatrieerenden en zeelieden zoo gaarne als sou-

Foto Aug. F. W. Vogt.

RUSTIEKE TRAP OP DE DUNO.

venir aan hun tropenreis voor in Nederland achtergebleven betrekkingen medebrengen, haar uiterlijk eveneens in Holland gepopulariseerd hebben.

Voor hen wien dergelijke snuisterijen nimmer onder de oogen kwamen, zijn de bijgevoegde afbeeldingen zeker voldoende, om den vorm der vruchten te doen zien, terwijl hun grootte ook hier kan afgeleid worden uit de vergelijking met die van het mede gefotografeerd tafelfbord. De afgebeelde doerians waren van middelmatigen omvang en de kleur als van alle rijpe vruchten: geel-bruin. Beschouwt men het plaatje der geopende doerian nauwkeurig, dan is duidelijk aan de opensplijting tegenover den steel te zien, dat zij uit vijf hokken bestaat, waarvan drie op het bord en twee daarnaast liggen. Denkt men zich die beide stukken in elkaar gezet, dan is het ook zichtbaar, dat die hokken in casu elk vijf zaden inhouden, die vast tegen elkaar aanliggen.

De doerian is dan ook een vijthokkige zaaddoos, elk hok twee tot vijf zaden ter grootte van een kastanje en omgeven van meer of minder donker roomkleurig, papperig vruchtvliesch inhoudende.

In tegenstelling tot de meeste de andere vruchten, die meer of minder rijp geplukt moeten worden, is het voor doerian noodig, dat zij, wil zij smakelijk zijn, zóó rijp aan den boom wordt, tot zij *afvalt*. De kweeker die er prijs op stelt onbeschadigde waar ter markt te brengen, legt daarom een dikke laag droge bladeren op den grond, om den stam der boomen, waarin de vruchten worden opgevangen. Blijven de vruchten op de aarde liggen dan springen zij open en verzuurt het vruchtvliesch. Ongeopend worden zij dus ter markt gebracht waarna de gebruiker, met een stevig kapmes, twee der hokken gedeeltelijk van elkander hakt om ze daarna alle met de hand van elkaar te trekken, en zóó de pitten bereikt.

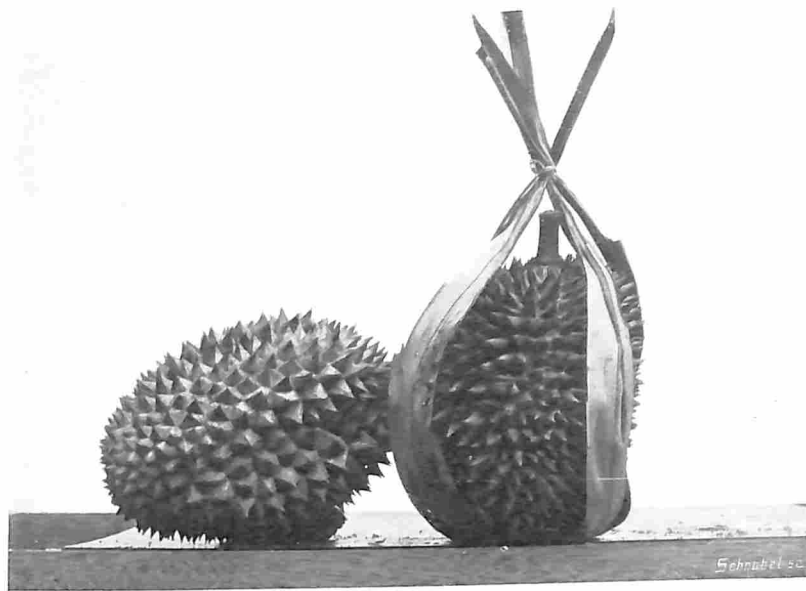
De wanden der rijpe hokken, die gedroogd tot brandstof dienen, zijn sponzig-leerachtig, aan de binnenzijde sneeuw wit en aan de buitenzijde gevormd uit harde grove stekels.

Dat die stekels bijzonder scherp zijn, blijkt wel uit de wijze waarop de verkooper zijn waar met strikken van bladeren omgeeft, om den koper het uitzoeken en het vervoer naar huis gemakkelijk te maken (zie afb. van de opgeopende vrucht, rechts).

Ofschoon „doerian” in den heelen Archipel bijzonder veel wordt aangekweekt, is de vraag daarnaar echter gedurende de paar maanden dat zij elk jaar te verkrijgen is bijzonder groot en dus de prijs betrekkelijk hoog, immers op Batavia zal die zelden minder dan acht cent per stuk worden. Dit is voor den kleinen man toch nog een groot bedrag en bij het inkoop let hij dan ook nog nauwkeuriger dan gewoonlijk op, om waarde voor zijn geld te krijgen. Aardig is het dan ook bij zoo'n koop en verkoop toe te kijken en het phlegma van den inlander op te merken. Nadat de landbouwer zijn dorp verlaten heeft om zijn vruchten ter markt te brengen en hij in een meer bevolkte streek gekomen, behoefte om eens uit te blazen voelt, zet hij zijne manden waarin de vruchten opgestapeld zijn ter zijde van den weg, liefst aan een kruisweg, neer en blijft op den stok leunen dien hij als juk gebruikt heeft om de manden te vervoeren.

Lang duurt het dan niet of een aspirant-koper blijft schijnbaar onverschillig in de nabijheid staan, of gaat dicht bij de manden gehurkt op den grond zitten.

De koopman doet, alsof hij den komende, in wien hij dadelijk den gegadigde ziet, niet opmerkt en kijkt quasi een anderen kant uit, waarvan de koper gebruik maakt, om de vruchten te bekijken, om daarna als ware het alleen uit tijdverdrijf, de fraaiste vrucht in handen te nemen. Na deze lang bekeken, beroken, geschud en geknepen te hebben, begint hij een praatje over het slechte uiterlijk der vruchten dit jaar, tevens het vermoeden uitende, dat de kwaliteit ook te wenschen laten zal. De verkooper ontkent de juistheid van dit vermoeden, haalt een vlijmscherp pennemesje voor den dag en maakt daarmee om een der stekels van de schil een driehoekige snede, zóó diep, dat hij, aan dien stekel trekkende, dit uitgesneden deel verwijderen kan. Triomfantelijk laat hij nu in de vrucht kijken: het thans zichtbare, eetbare deel, de zaadmantel, is donker roomkleurig, zooals dit bij een goede vrucht behoort te zijn! Mogelijk echter, is het

DOERIAN. (*DURIO ZIBETHINUS*).

vruchtvliesch niet, daarentegen de pit wél dik? Ook dienaangaande staat de verkooper een onderzoek toe, het verlangen daarnaar vindt hij natuurlijk, hij zelf koopt liever ook geen kat in den zak! Hij reikt dus den kooplustige een „biting” d.i. een stukje der hoofdnerf van een cocosblad ter lengte van een vinger en dik als een stopnaald, toe om daarmee het vruchtvliesch als het ware te peilen. Zoo diep als de biting in het vleesch doordringt, zoo ver wordt zij met dik vleesch — een breiachtige massa — overdekt waaraan niet alleen de dikte van het eetbare deel te zien, doch ook de smaak af te likken is.

Voldoet een en ander niet dan zet de verkooper als bij een „sluitappel” het uitgesneden stuk schil weer op zijn plaats en vervolgt zijn weg, anders wordt de koop, na eindeloos loven en bieden, gesloten.

Bij bijna alle tropenreizigers en volbloed Europeanen, die de groote kustplaatsen bewonen, en daardoor niet spoedig met inlandsche lekkernijen bekend raken of daaraan gewennen, heeft de vrucht een slechten naam, ontstaan door den geur dien „doerian” verspreidt, en dien zij niet aarzelen „stinkend” te noemen. De inheemsche bevolking en zij die na vestiging in de tropen met de vrucht wilden kennismaken daarentegen, vinden dezen welriekend en eten de vrucht gaarne.

Haar wetenschappelijke naam reeds toont aan, dat zij door haar eersten beschrijver niet hoog geschat werd. Van „Durio zibethinus” toch is het eerste woord een latinisering van het maleische „Doerian” terwijl het tweede, het bijvoeglijk naamwoord, ontstond door het sprookje, dat de civetkat zich met de vrucht voedt en door dit voedsel haar eigenaardigen reuk verkrijgt. De oud-officier van gezondheid, G. J. Filet, de samensteller o.m. van het plantkundig woordenboek voor Ned. Indië zegt omtrent deze afleiding zeer terecht: „als het eten van de vrucht de civet-afscheiding deed ontstaan, zou men in Indië civet-katten in menigte onder de tweevoetige dieren vinden, daar zij o.a. op Sumatra soms het hoofdvoedsel van de bevolking uitmaakt.”

Het gaat, geloof ik, met doerian evenals met oesters, caviaar en dergelijke delicatessen in Europa: men moet deze dingen *leeren* eten.

Eerst na herhaald probeeren vindt de vreemdeling doerian smakelijk, om er na voortgezet gebruik van te kunnen genieten.

Voor de waarschijnlijkheid dezer meening pleit de geheel uiteenlopende bevinding in deze, van twee beroemde natuurvorschers, Wallace en Ernst Haeckel, zooals die door den laatste is te boek gesteld. Daaruit blijkt, o.m. dat Wallace, die vele jaren in de tropen verblijf hield, met het eten van doerian bijna „niet kon uitscheiden” terwijl Haeckel, die enkele weken in Indië vertoefde, het bij een enkele proef heeft gelaten.

Professor Haeckel dan schrijft, in zijne „Maleische reisbrieven” zooals die door Dr. H. H. Juijnbol zijn vertaald:

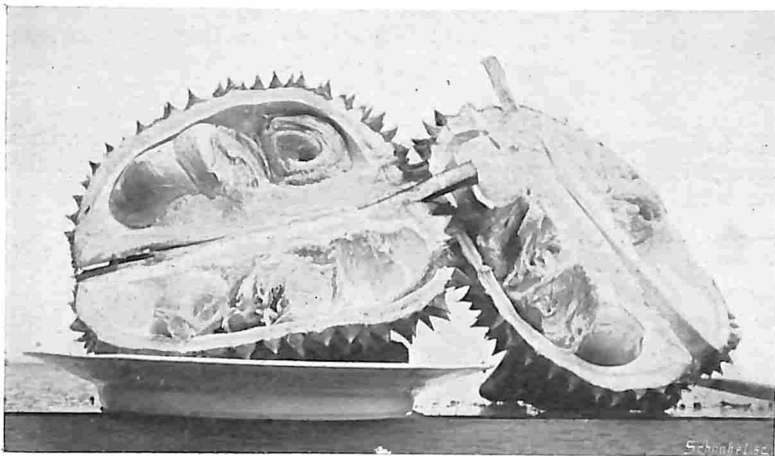
„Over hare culinarische waarde heerschen de meest tegenstrijdige begrippen; terwijl enkelen de doerian als de volmaakte spijs beschouwen, vinden anderen haar afschuwelijk... het enige eetbare is een weeke, kleverige brij met een zeer pikanten smaak, een gekruid, boterachtig, sterk naar amandelen smakenden eierroom, te gelijk herinnerend aan roomkaas, uiensaus, bruinen Xereswijn en andere dingen die moeilijk te vergelijken zijn. Te gelijkertijd verspreidt deze edele vrucht een hoogst intensieven geur die voor mij, evenals voor vele andere Europeanen bepaald weezinwekkend is; een wonderlijk mengsel van geuren van straffe uien, oude kaas, bedorven eieren en bedorven vleesch.

„Men merkt reeds op grooten afstand de nabijheid van een doerianmarkt, en op het menschelijk lichaam heeft een ruim gebruik van doerians ongeveer dezelfde uitwerking als dat van uien en knofflook.

„De gustibus non est disputandum.

Wallace zegt in de lange lofredde, die hij in zijn beroemd boek aan den „Maleischen archipel” wijdt, aan het slot „„Hoe meer men er van eet, des te minder lust gevoelt men, uit te scheiden.

Doerian eten is inderdaad een nieuwe gewaarwording, die alleen eene reis naar het Oosten waard is”.

DOERIAN GEOPEND.

Haeckel daarentegen schrijft:

„Vele Europeanen deelen deze bewondering, evenals de inboorlingen en de Chineezzen. Ik zelf heb met de beroemde doerian slechts een enkele proef genomen; deze mislukte echter volkomen — ik kon slechts een paar hapjes naar binnen werken! De poging, om door veel eau de cologne den ontzettenden reuk te neutraliseeren, mislukte totaal”.

FLEUR DE MAI.

Berceuse pour la petite
Princesse Juliana.

Un an à pareil jour le Royaume d'Orange
Sentaît l'angoisse naitre en son coeur alarmé
Quand tout à coup le Ciel vous créa, petit Ange,
Et vous vîntes au Monde avec le mois de Mai!

Vers le royal parterre où vous dormez, petite,
S'est tourné, frémissant, tout un Pays charmé!
O royale Tulipe, épanouissez vite;
Princesse, éveillez-vous: Voici le mois de Mai!

Sur votre blanc berceau qui donc ainsi se penche?
Est-ce une mère grave au doux regard pâmé?
Ou bien un chérubin cachant son aile blanche?
Ouvrez vos yeux d'azur: Voici le mois de Mai!

Montrant vos dents de lait dans un joli sourire
Riez à votre mère, à votre Peuple aimé,
Mais souriez surtout au pauvre qui soupire;
Riez, Fleur du Printemps: Voici le mois de Mai!

Bien que la pesanteur des couronnes soit grande
Que votre front jamais n'en devienne embrumé
Et que votre Avenir, sous le Ciel de Hollande,
Ne soit pour vous, toujours, qu'un joli mois de Mai!

THEODORE BOTREL.

La Haye, 1910.

Een Juliana-liedje, dat de chansonnier Botrel gemaakt heeft na het zien van de postkaart, waar Juliana op haar kussentje te spartelen ligt.

Een Hagenaar kreeg er inzage van en vroeg of hij het aan Het Vaderland mocht geven.

„Voor 't Vaderland?“... 't Kon niet beter, vond Botrel.

ZESPOOTIGE ROOVERS.

INDERTIJD vertelde ik, welke ontzaglijke verwoestingen de Zuid-Afrikaansche treksprinkhanen soms kunnen aanrichten. Trouwens, hun familieleden gedragen zich over 't algemeen niet beter. Daar heb je bijvoorbeeld den Europeeschen Roofsprinkhaan (*Mantis religiosa*), waarvan ik hier een afbeelding geef. Door zijn groene kleur valt hij, tusschen 't gebladerte verscholen, al heel weinig in 't oog. Met zijn „roofpooten“ biddend opgeheven en den langen hals uitgerekt, kan hij geruimen tijd zitten en wachten, als bad hij om zijn dagelijksch brood. Niet ten onrechte noemt men hem daarom „Bidsprinkhaan“. Beeld van volharding en list!

Doch hij meent er niemandal van; 't is hem slechts om voordeel en gewin te doen. Komt een argeloos vliegje of een kevertje in zijne nabijheid, dan volgt hij 't met zijne loerende, sluipende blikken, nadert 't heel voorzichtig, en weet precies te bepalen, wanneer hij zijne verraderlijke vangwerktuigen moet uitstrekken. Vóór 't onschuldige diertje er aan denkt, is het door de stekels van één zijner roofpooten gegrepen; de tweede vat het mede aan en aan ontvluchten valt niet te denken. Is de prooi verslonden, dan reinigt de roover zijne wapens met den bek, poetst zich en zet zich weer in zijne vorige biddende positie. De vraatzucht van deze en andere Roofsprinkhanen is verbazend, niet het minst die van den Argentinschen (*Mantis argentina*). Op een avond zat Hudson voor zijne villa bij Buenos Airos, toen opeens zijn aandacht getrokken werd door 't erbarmelijk gekrijsch van een vogeltje, dat uit een dichtbij staanden boom kwam.

Nieuwsgierig geworden, begaf hij zich erheen. Daar het reeds te duister was, om goed te onderscheiden, zag hij wel het fladderen der vleugels van het beestje, doch kon zich de reden daarvan niet verklaren.

Een ladder te halen en er heen te klimmen, was het werk van een oogenblik. Hij ontdekte nu een Roofsprinkhaan, die met de achterste vier pooten stevig een tak omklemd hield. Met de voorste omvatte hij het vogeltje zóó stevig, dat de koppen der

beide dieren elkander aanraakten. De moorder had den vogel de huid reeds van den kop gescheurd en den schedel beschadigd. De hulp was te laat gekomen om het beestje te redden.

P. FRANSEN JZN.

AAN HÉLÈNE.

Naar E. A. POE.

Ik zag u eens — slechts eenmaal — lang geleên:
Hoelang? Ik weet het niet, maar 't is als gister!
't Was in een Julinacht; snel rees de volle maan.
Zocht, als uw ziel, in vlucht aan de aard' te ontstreven
En liet een zilv'rig zijden lichtwá nederdalen,
Goot stille vreë en gloeiend sluimerblozen
Op de opgeheven bloemgelaten van wel duizend rozen.
Die bloeiden in een bleeken toovertuin.
De wind lei stil of ging schoorvoetend omme;
't Licht viel op de opgeheven bloemgelaten van de rozen.
Die, dankend voor der stralen milde koestering,
Haar geur'gen zieleaâm in stervensvregde gaven.
't Viel over de opgeheven bloemgelaten van die rozen,
Glimlachend stervend in den hof, door U betooverd,
Die schoonheid zelve spreidt, waar gij ook gaat.
Geheel in wit gekleed zag 'k tegen 't paarse donker
U leunend aangevlid, wijl zachte maanglans beefde
Om de opgeheven bloemgelaten van de rozen
En over 't Uwe, mee geheven, doch zoo droef, helaas!

Was het mijn Lot, dat in dien zomermidnacht —
Was het mijn Lot, (misschien slechts Smart geheeten),
Dat mij daar ketende aan den ingang van dien hof
Om wierook in te ademen dier sluimerende rozen?
Geen voetstap klonk, 't gehate menschedom sliep;
Slechts waakten gij en ik... O! goede God!
Hoe bonst mijn hart bij 't samennoemen van die woorden...
Slechts gij en ik... Ik stond — en staarde —
En in één zwenk verzvonden alle dingen.
— O. ja! voorzeker was die tuin betooverd! —
De parelmoeren maanglans doofde uit,
Begraasde heuvels, kronkelende paden,
De blijde bloemen, 't zoevende geblaart
Verdwenen al! Der rozen geuren stierven
In de armen, waar de lucht verliefd ze mee omving.
't Vervaagde al! — gij bleeft — en van U zelve
Bleef slechts 't verklaarde lichten uwer oogen.
Bleef slechts de ziel dier opwaarts blikkende oogen.
'k Zag niets dan hen, de wereld was me ontgleden,
'k Zag slechts die oogen, — staarde ze uren aan, —
'k Zag niets dan hen, tot 't maanlicht was verdwenen!
Wat droeve hartsgeheimen stonden daar te lezen
In die kristallen sterren, bovenaardsch van glans?
Welk onuitspreklijk leed? en toch die glans der Hope!
Een zee van klare trots, doch kalm en onbewogen!
Van tartende eerezucht vol, — en toch, zoo maatloos rijk,
Zoo onuitput'lijk rijk ook van der Liefde wonder! —
Tot eindelijk Diana stil ging henensluipen,
In donderwolkenbed zich rustte aan westerkim.
Toen, als een geest in 't dicht geboomt verzwindend,
Gij henenzweefdet, bleven tòch uw oogen —
en weken niet, — zij bleven vóór mij staan!...

Zoals zij in dien nacht mij 't eenzaam pad verlichtten,
Zoo bleven zij me bij, hoe me alles ook ontviel.
Zij volgen me gestaag, verheld'ren al mijn dagen;
Mijn leidslieën zijn ze steeds, trouw volg ik als hun slaaf;
Hun roeping is gewis: mijn oogen te verklaren,
Mijn vallen te verhoeden door hun held'ren schijn,
Te louteren mijn ziel in 't pure van hun vlammen,
Te heiligen m'n zijn, van hunnen gloed doorstraald,
Te vullen heel mijn geest met Schoonheids blij gelooven!
Twee hemelteek'nen zijn 't, waarvoor 'k aanbiddend kniel
In 't eenzaam, stille waken mijner droeve nachten!
— Ja! midden op den dag bij 't helderst zonnegloren
Zie ik ze altijd nog, — twee fonk'lende avondsterren, —
Een luister, dien de zonglans zelfs niet dooven kan!

G. DE GRAAF.

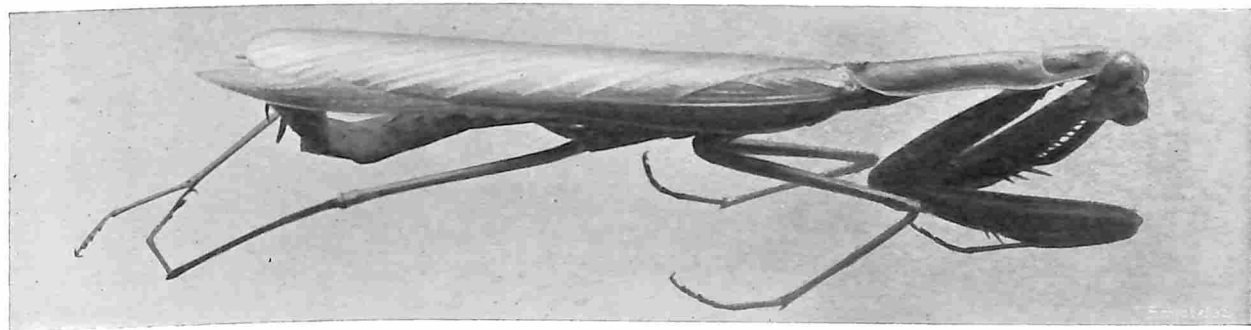

Foto B. Reekers.

BIDSPRINKHAAN. (*MANTIS RELIGIOSA*).

OISTERWIJK (N.-B.).

EERST in de laatste jaren is het mooie dorp, waarvan de naam hierboven staat, in ruimeren kring bekend geworden, vooral door de bemoeiingen eener „Vereeniging tot bevordering van het Vreemdelingenverkeer”. Sedert tal van jaren echter was het in den omtrek bekend, welke bekoorlijkheden het den bezoeker bood en een bezoek van uit Tilburg, een pic-nic uit 's-Hertogenbosch op den „Hondsberg” kwamen in den zomer dagelijks voor. Ook brachten reeds in

Foto Mej. Fr. Gallay. OISTERWIJK. WITVEN.

Foto Mej. Fr. Gallay.

OISTERWIJK. TWEDE STROOM.

vroegere jaren vele families eenige weken van den zomer in het plaatsje door, vooral in den vacantielijd der kinderen, voor wie het een waar „Eldorado” is. Misschien zal deze of gene lezer, die den naam voor 't eerst hoort, in de meening verkeeren, dat Oisterwijk ergens eenzaam te midden van eindelooze heidevelden, aan onbegaanbare landwegen gelegen is; volstrekt niet: van uit Boxtel of Tilburg bereikt men het per spoor in 10 minuten, en uitstekende wegen verbinden het met het overige gedeelte der provincie Noord-Brabant. Wanneer men uit het station treedt, is men zoo goed als midden in het dorp. Dit strekt zich van het Oosten naar het Westen uit en heeft zoowat den vorm van een reusachtige „Ypsilon”, waarvan het beneden-Oostelijke gedeelte gevormd wordt door een breeden boulevard, die met reusachtige lindeboomen beplant is, waarnaar het „de Lindt” genoemd wordt. Bij het postkantoor splitst dit deel zich in twee dicht bebouwde straten, die langzaam uiteen wijken. Aan het andere einde staat het nieuwe, moderne raadhuis en aan beide zijden is de Lindt, met ten deele zeer fraaie huizen, bebouwd. Achter het raadhuis ligt nog het zeer ruime marktveld, naar een eeuwenoude linde die daarop staat „de Lindenberg” genoemd. Hier worden in den zomer uitvoeringen gegeven door plaatselijke en andere muziekgezelschappen, en op een schoonen zomeravond is het een verrassend gezicht, de mondaine beweging van fietsen, paarden, equipages en auto's te zien tegen den rustigen achtergrond van burgerlijk Zondags-genoegen, de vertegenwoordigers der eerste groep in de hotels en café's, die der tweede in behaaglijk dolce far niente aan de deuren hunner woningen gezeten; daartusschen de joelende, niet altijd gemakkelijk te breidelen, straatjeugd.

Maar dit alles is het niet, wat de groote aantrekkingskracht van het lieve dorp uitmaakt. Oisterwijk is vooral bekend om zijn prachtige omgeving. Vindt de minnaar van het buitenleven ten Noorden van het dorp een heerlijk, wijd uitgestrekt landelijk tafereel voor zich uitgebreid, ten Zuiden daarvan ligt een terrein, dat den wandelaar, die het voor het eerst betreedt, met verbazing en verrukking vervult. Tien minuten wandelens, en hem omringt een natuur, zóo prachtig en indrukwekkend en vooral zóo karakteristiek, dat men moeite zal hebben in ons land een tweede plek aan te wijzen, die er mee kan vergeleken worden. De bosschen van de landgoederen „de Hondsberg”, „Groot en Klein Spijk”, de „Rosenhoeve” vormen hier een aaneengesloten geheel van vele honderden Hectaren. En het is niet een eentonige rij van denneboomen, met eenvormige rechte wandelpaden; het prachtig, golvend terrein, met aanzienlijke hoogten hier en daar, geeft aan het geheel een eigen karakter, vol afwisseling. Heeft men een dezer hoogten beklommen, dan rust plotseling het verraste oog op een in de diepte gelegen meertje — vennen worden zij genoemd, waarin zich de donkergroene naaldboomen, die ze omzoomen, bespiegelen. Sommige dezer vennen zijn zeer uitgestrekt en, talrijk als ze zijn, brengen ze door verschil in vorm en stoffeering eene ongewone afwisseling in het geheele landschap. Is over het geheel de stemming, die het wekt, ook eer een droefgeestige, dan een blijde, toch geeft het rustige, dat er over ligt, aan een droef gestemd gemoed dien vrede, dien een troostend woord uit een lieven, trouwen mond pleegt te brengen. Het is wel gebruikelijk, dat gezelschappen op mooie zomeravonden, wanneer de maan helder aan den hemel staat, een tocht naar „de Ven-

nen” maken en, wie dat eens gedaan heeft, en de zilveren stralen door de sombere boomen heeft zien spelen, en ze heeft zien glansen op den donkeren waterspiegel van het „van Esscheven” of het „Witven”, waarop in massa de waterleliën zich wiegelen aan hare ranke, buigzame stengels, ik verzeker u, lezer, dat die dat tooneel nooit vergeten zal. Op andere punten brengt een ruischend stroompje, een murmelend beekje weer een geheel anderen aard in het landschap: de plantengroei is gewijzigd en, terwijl de slanke berk met zijn zilverblanken stam „scherp tegen den donkeren achtergrond der dennen zich afteekent en zijne fijne, lichtgroene bladeren door den wind laat bewegen, brengt een forsche beuk met zijn bruin loof een nieuwe tint in het kleurspel, of breidt daarboven een krachtige eik zijn breede kruin uit.

Het natuurschoon, dat een voelend gemoed hier vindt, wekt telkens in hem, die het eens gezien heeft, een onweersstaanbaar verlangen naar het weerzien, als naar iets wat ons bij korte kennismaking zóo lief geworden is, dat het gemis ons pijn doet. Reproducties kunnen het daarom slechts zeer onvolkomen weergeven; daarvoor vormt het te zeer een onverbreekbaar geheel, als een kunstwerk, waarvan men wel elk deel afzon-

derlijk kan bewonderen, maar dat men toch eerst genieten kan, wanneer men het harmonisch geheel, dat het vormt, vóór zich ziet, of nog meer, wanneer men, na het eens gezien te hebben, de voorstelling terugroept in de ziel.

v. O.

*Iets over den Fitis (Phylloscopus trochilus L.)
en den Draaihals (Iynx torquilla L.).*

TEGEN midden April, als de tijftjaf al lang gearriveerd is, komen ook deze twee, in levenswijze en hoedanigheid zoo zeer verschillende vogels weer in onze bosschen aan. De fitis meestal een paar dagen vroeger dan de draaihals, die weer zoowat tegelijkertijd met den koekoek verschijnt. De fitis is de vogel van de bloeiende berkeboomen. Als deze zich tooien met lichtgroen, frisch loover, dan komt hij, en is er maar eenmaal één, dan zit ook binnen een paar dagen in elken berkeboom een zingende fitis, een klein lichtgeel, groenachtig vogeltje, dat uitstekend in die omgeving van jong lentegroen past, en evenals zijn verwant, tijftjaf, een onvermoeid zanger veel van een zachten, vrij slecht uitgevoerden vinkenslag, maar als gij het eenige keeren met aandacht hebt aangehoord, is het toch gemakkelijk genoeg te kennen. Er is met die fitissen nog iets aardigs, dat elk voorjaar te zien is, zoo gauw als de berken katjes krijgen. Dan gaan de vogeltjes daarmee spelen, en wanneer ge de lichtgele fitisjes ziet bewegen in de teergroene blaadjes van de witte berken, scherp afstekend tegen den helderen blauwen voorjaarshemel, dan vormt dat een kleurenrijkdom en een lijnengratie, die de beste teekenaar van de Japansche vogelprentenboeken nog nooit heeft bereikt. En ik verzeker u, dat die Japanners meesters in hun vak zijn. Maar waarom maken de vogels, en speciaal de fitisjes, want ik geloof niet, dat anderen 't ook doen, zich zoo druk met die katjes? Als een vlinder bewegen ze zich door het ijle takkenweefsel, blijven even fladderend voor zoo'n katje staan, en pikken er tegen, zoodat een wolk van geel stuifmeel om hen heenvliegt. Zou er voedsel in zitten? In *het Vogeljaar* zegt Thijsse ervan (blz. 114): „... ik geloof dat hij óf helmknopjes eet, óf, en dat lijkt me 't waarschijnlijkst, insecten en mijtjes vindt in die katjes. Dat heb ik nog niet geheel kunnen nagaan...” Andere schrijvers gronden het weer op speelschheid en lentevreugde. Maar voor je plezier laat je jezelf toch niet volstuiven met het alles doorringende stuifmeel, dan heb je er later weer last mee, het uit je kleeren te krijgen. Als den fitis het spelletje, het voedsel zoeken, of wat het dan ook zijn mag, gaat vervelen, gaat hij zich ook uitschudden en afborstelen op een takje, en dat duurt vaak een heelen tijd. Edmund Selous, een bekend Engelsch ornitholoog, ook in ons land welbekend, heeft eveneens een en ander geschreven over deze „fairy artillery” in zijn boek „Birdwatching”, een werk, dat ik elk vogelvriend warm kan aanbevelen. Hij meent te mogen concluderen, dat het enkel een uiting van vreugde is. In elk geval is hier weer iets voor natuurvrienden, om bij gelegenheid eens op te letten. Fitissen zijn er elk jaar genoeg, bloeiende berken ook, mein Liebchen was willst du noch mehr! Het spreekt vanzelf, dat je zulke dingen het meest en het gemakkelijkst te zien krijgt 's morgens heel in de vroegte. Dan heb je ook de meeste kans het nest van den fitis te vinden. Loop je langs een begroeide helling, zoo tegen de derde à vierde week van April, of de eerste Meidagen, dan moet het al een heel vogelarme streek zijn, als er geen fitisnest zit, en als je maar op den vogel zelf let, is het bijna net zoo gemakkelijk te vinden als dat van den tijftjaf. Hij ver raadt het zelf. Eerst gee't hij u kennis van zijn tegenwoordigheid door een zacht hü..ied, en als ge dan een minuut of vijf geduld hebt, en geen oog van den vogel afwendt, dan zult ge hem ten slotte zien verdwijnen in een holte van de helling. Daar zit natuurlijk het nest.

Foto Mej. Fr. Gallay.

OISTERWIJK. VAN ESSCHEVEN.

van buiten van vezels, stengeltjes en blaadjes, van binnen met de zachtste stoffen, veertjes, pluisjes en paardenhaar gevoerd. De eitjes zijn bijzonder teer, en van een witte kleur, geteekend met roode stipjes, net meezeneieren. Even moet ik nog vermelden, dat er verscheiden menschen zijn, die meenen, dat in een fitisnest heel noodzakelijk patrijzenveeren moeten voorkomen. Of 't waar is, weet ik niet, maar betwijfelen doe ik het wel. Ik heb al heel wat fitisnesten gevonden, maar patrijzenveeren waren er nooit in.

Den 17den April hoorden wij voor 't eerst weer een oude bekende, den draaihals, een vogelzonderling. 't Was 's morgens vroeg, om kwart over zessen, in een beukenlaan, met veel vermolmde, doode en ziekelijke boomen. Een paar honderd meter ver kon je hem al hooren. Het geluid is bijna niet te beschrijven. Ik vergelijk het altijd met het lachen van een verkouden groene specht, neusverkouden dan altijd. Maar als je nu geen specht kent, ben je nog even ver. Voor diegenen heb ik nog een ander middel, dat iemand mij eens meedeelde, en dat, hoewel nogal bewerkelijk, toch zeer beproefd is. Als je een lange grasstengel tusschen de tanden klemt, je neus met de eene hand dichtknijpt, en dan met de andere den stengel met rukken heen en weer beweegt, is het geluid precies dat van onzen Iynx. — Nu, wij hoorden op dien morgen weer voor 't eerst, den draaihals. Maar hem te zien te krijgen is gemakkelijker gezegd dan gedaan. De vogel is namelijk zoo bedrieglijk nauwkeurig gelijk aan een stuk van een verweerden, bemosten boomstam, dat hij, evenals

Foto Mej. Fr. Gallay. *OISTERWIJK. LAANTJE BIJ DEN HONDSBERG*

b.v. de geitenmelker en het boom-kruipertje, haast onzichtbaar is, als hij tegen een boom zit.

M'n vriend zag hem het eerst, en nu frappeerde mij weer iets zonderlings, dat wij verleden jaar ook al bij den draaihal opmerkten. Toen zagen wij hem eveneens op een tak zitten, tegen den stam gedrukt, zoodat hij sprekend op een knoest, een ruw afgebroken tak, of iets dergelijks geleeke. Volgens alle regelen der kunst beslopen wij toen den voor ons nogal zeldzamen gast. Eerst in een boog er omheen, om het bladerengeritsel te vermijden, en dan langzaam, voetje voor voetje naderbij. Niet op dood hout trappen, één krakend takje kan den boel doen mislukken. Op twee meters afstand even stilstaan, en hem bespieden door den kijker. 't Beest bleef zitten. Nog 'n stapje dichterbij, nog een, en nog een. Tot ik ten slotte vlak naast den boom stond, en juist onder den roerloos zittenden vogel. Toen kon ik de verzoeking niet weerstaan er eens naar te grijpen, en ik raakte zelfs zijn staart even aan, voor hij eindelijk wegvloog. Zou zoo'n vogel zich zóó goed van zijn mimicry bewust zijn? Of was het misschien vermoeden van de verre reis; ze waren nl. waarschijnlijk eerst pas aangekomen. Na dien tijd, 's zomers, en bij het nest zijn ze nooit zoo vertrouwelijk. In elk geval, hetgeen ik verleden jaar beleefde, gebeurde dien Aprildag weer. Tot op minder dan een halven meter naderden wij den in elkaar gedoken vogel. Toen richtte hij zich plotseling in zijn volle lengte op, zoodat al de mooie streepjes, lijntjes, puntjes en vlekken op zijn veeren zichtbaar werden en ging er van door. Twee boomen verder ging hij opnieuw zitten, maar ons naderbijkomen jaagde hem nu gauwer op. In de buurt zat ook nummer twee, waarschijnlijk het wijfje, en heel in de verte hoorden wij het giggig-gig-gig van een derde exemplaar. 't Zal me benieuwen of ze weer in dezelfde broedholte komen van verleden jaar. Het is nog wel de moeite waard hier even te vertellen, wat wij toen met deze vrij zeldzame vogels beleefd hebben. Wij ontdekten het nest pas, toen het al jongen bevatte. Aan den Arnheemschen straatweg zat het, een zeer drukke weg, veel auto's, rijtuigen, pensionlui en last not least, om het uur in beide richtingen de rammelende tram, die op een afstand van vijf à zes meter voorbij reed.

Eigenlijk heelemaal geen broedplaats voor zoo'n „ausgesprochener” boschvogel als de draaihal. Nog slechts één keer hadden we er een nest van geweten, en dat was in een particulieren tuin, zoodat al gauw het idee tot fotografeeren kwam. Twee statieven moesten op elkaar worden geschroefd, en, door op de fiets staande in te stellen, gelukte het ons werkelijk eenige foto's van sinjeur te maken. 's Morgens om vijf uur moest dat al gebeuren, vanwege de passage. Natuurlijk heb je dan bijzonder weinig licht onder die hooge beuken. Ik dacht, dat het erg lang zou duren, vóór de vogel zou komen, maar dat viel verbaasd mee. Reeds onder het instellen zat hij vlak boven ons hoofd, en nauwelijks hadden wij, door middel van een spiegel wat zonlicht op den boom gekregen, of hij zat al met mieren in den snavel voor de holte. De jonge draaihalzen bleven verbaasd lang in het nest, en sisten en bliezen kwaadaardig, als je met een stok tegen den boom sloeg. Op een goeden morgen was de heele familie verdwenen, uitgevlogen. We hebben ze niet weer gezien. W.

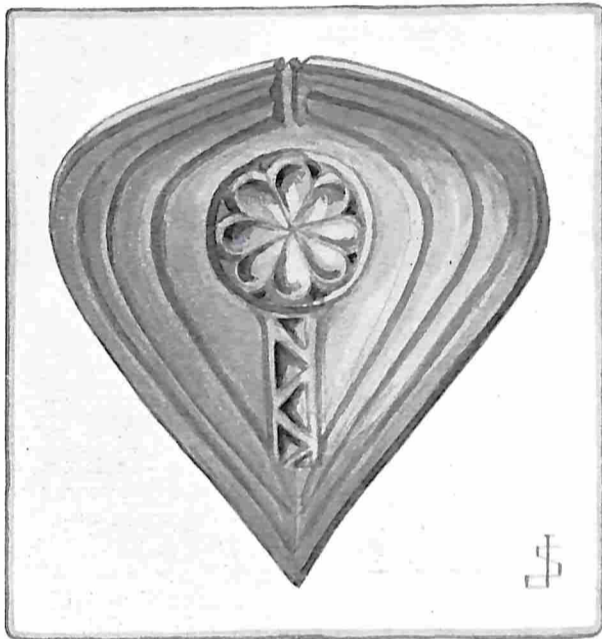
BOEGINEESCHE SPORT.

ONZE eeuw staat in het teeken van den sport; uitslagen van wedstrijden van verschillenden aard, mededeelingen omtrent nagenoeg alle takken van sport, zij vullen steeds een groot deel der kolommen onzer nieuwsbladen; wel een bewijs, dat de belangstelling op dit gebied groot is. Gedachtig aan dit laatste is het misschien niet onaardig een en ander mede te deelen over eenige sportspelen, zooals die in de Boegineesche landen in zwang zijn. Over den nationalen sport bij uitnemendheid, de hertenjacht, willen wij zwijgen, daar deze niet alleen vrij bekend is, maar bovendien moeilijk tot de spelen gerekend kan worden. Waar echter boven dit opstel als hoofd staat „Boegineesche sport”, is het noodig hierop te wijzen. Volgens den Boeginees is er geen schooner dood, dan die tengevolge van een ongeluk bij de hertenjacht. En dit zegt genoeg!

Onder de meest geliefde spelen komt wel in de eerste plaats in aanmerking het raga- of voetbalspel. De raga is van rottan gevlochten, dus vrij veerkrachtig en heeft een middellijn van ongeveer één d.M. De spelers, wier aantal onbepikt is, staan in

een kring en schoppen den bal over en weer, waarbij deze den grond niet mag raken. Oud en jong doet aan dit spel mede en geven vaak groote bewijzen van behendigheid. Zoo ziet men menigmaal in stede van met de wreef, met het plat van den voet schoppen, iets waartoe zeker eene groote mate van lenigheid vereischt wordt.

Zooals gezegd is het aantal spelers onbepikt, terwijl ook van eene indeeling van partijen geen sprake is. Iets geheel anders is daarentegen het logospel, hetwelk door twee spelers tegen elkaar gespeeld wordt. Voor dit spel zijn noodig: logo's — zie schets — en twee bamboestokjes van ongeveer een halven meter lengte. Het aantal benodigde logo's, die uit een klapperdop gesneden en somtijds met eenvoudige inkerlingen versierd zijn, wisselt af van zes tot twaalf, terwijl ieder speler dan de helft van dit aantal krijgt. Laat ons, tot goed begrip van den gang van dit spel, eens veronderstellen, dat er met acht logo's gespeeld zal worden. Om uit te maken, wie het spel zal beginnen, worden twee logo's, met den hollen kant tegen elkaar gelegd, opgegooid.

DE LOGO.

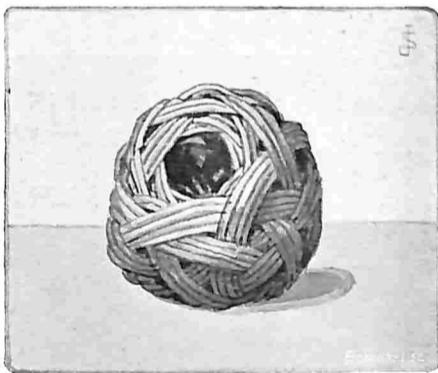
Hij, wiens logo met den hollen kant naar boven komt te liggen, begint. Bij gelijke uitkomst, dit spreekt bijna vanzelf, wordt overgegooid. Nu worden vier logo's, met tusschenruimten van driemaal de lengten van een der reeds genoemde stokjes, op één lijn achter elkaar, met de punt in den grond geplaatst. De speler, welke begint, legt zijn logo op den grond op een afstand van 7 à 10 passen — naar gelang afgesproken is — van den voorsten logo, in het verlengde van de lijn der logo's van de tegenpartij en met de lengteas loodrecht op die lijn. Nu plaatst hij met de linkerhand zijn stokje achter en tegen den logo en geeft er dan met de rechterhand een klap tegen, waardoor de logo vooruit schiet. Het doel is nu, zoodoende een der logo's van de tegenpartij te raken. Raakt hij No. 1 — gerekend van den speler — zoo telt dit één punt, No. 2 telt 2 punten, enz. Treft hij bij den eersten slag, dan mag hij vanaf het punt, waar zijn logo terecht gekomen is, op een der anderen schieten. Mist hij daarna, dan begint hij weer bij de streep, met dit onderscheid, dat hij nu zooveel

stoklengten vooruit mag gaan, als hij punten gemaakt heeft. Indien hij zijn eersten slag gemist heeft, verliest hij zijn recht van voorrang en zijn tegenpartij speelt het eerst. Doel van dit spel is dus om in 't kortst aantal gangen 't grootst aantal punten te behalen.

In den tijd, dat het suikerriet tot wasdom gekomen is, zal men, vooral op passardagen, vaak het zoogenaamde „boetjoespel” zien beoefenen. Hiertoe maakt men gebruik van stukken suikerriet ter lengte van ongeveer twee Meter, die als werpspies gebruikt worden. Hij, die het langste stuk suikerriet heeft, houdt dit stuk op armslengte van zich af, en met het eene uiteinde op den grond. De overige spelers, wier aantal ook weer beperkt is, werpen hier naar, op een afstand van ongeveer tien pas, met aanloop. Treft iemand het doel, dan wordt dit zijn eigendom. Ook ziet men wel, dat twee spelers hun suikerriet kruisen en dan is het doel dit kruispunt te treffen.

Zijn de drie tot dusverre besproken spelen vrij onschuldig, minder onschuldig, zelfs tamelijk gevaarlijk zijn het „landja” en het „simpaspel”. Het eerste spel wordt als volgt gespeeld:

Twee spelers staan achter elkaar, dicht opgesloten en plaatsen de linkerbeenen tegen elkaar. Een derde neemt een korten aanloop en slaat daarna met kracht het rechteronderbeen tegen de aan elkaar geplaatste beenen zijner medespelers, trachtend deze iets boven de hiel te raken. Daarna vervangt hij een van

DE RAGA.

dezen, die dan op zijne beurt zijne krachten mag beproeven. Zoo gaat het door, tot één der spelers het opgeeft en daarmee verliest. Dat bij dit spel vaak ongelukken voorkomen, is licht te begrijpen. Van dezelfde kracht is het „simpaspel”, waarbij het soms nog ruwer toegaat, vooral wanneer de gemoederen door aanhitsen of anderszins wat opgewonden geraken. De twee spelers staan tegenover elkaar en ieder moet trachten zijne tegenpartij met de wreef van den voet tegen den grond te slaan. De slagen mogen alleen met de beenen afgeweerd, of door buiging van het bovenlijf ontweken worden. Het spel is eerst dan beslist, wanneer een der beide partijen plat en met het hoofd op den grond ligt.

En hiermede heb ik eenige van de voornaamste, zoo niet de voornaamste Boegineesche spelen opgenoemd. Alleen dient nog opgemerkt te worden, dat onder de talrijke toeschouwers, die meestal bij deze spelen assisteeren, druk gewed wordt. Want de Boeginees, hoe gehecht ook aan den penning, heeft voor een dergelijken risico als het wedden, altijd geld over. In welke slechte eigenschap hij helaas niet alleen staat!

J. G. SINIA.